

Kaj lahko pričakujejo državni gozdovi

Kot vemo, je bil Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije (ZGGLRS) sprejet. Gre za zakon, ki določa način gospodarjenja z državnimi gozdovi: razpolaganje z njimi, upravljanje z njimi ter pridobivanje gozdov. Ta zakon naj bi zagotovil ustrezno upravljanje državnih gozdov potem, ko bo minilo 23-letno obdobje, ko je s temi gozdovi na podlagi Zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov RS (ZSKZ) v imenu in za račun države gospodaril Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS (SKZG), ki je posloval po določenih zakona o zavodih, kar je predstavljalo vrsto ovir za uspešnejše gospodarjenje. Prenehalo pa bo tudi 20-letno koncesijsko obdobje, ko so dela v teh gozdovih na podlagi pogodbe izvajali koncesionarji, ki jim je bila koncesija podeljena na podlagi navedenega zakona. **Po tem obdobju je bilo brez dvoma treba določiti gospodarjenje z državnimi gozdovi na način, da bodo zagotovljeni boljši rezultati za lastnika in gozdove.** Že v obdobju (1989–1993) priprav in sprejemanja veljavnega zakona o gozdovih je bila v obravnavi tudi možnost, da se za gospodarjenje z gozdovi oblikuje javno podjetje, ki bi v celoti gospodarilo z državnimi gozdovi, za določene strokovne dejavnosti v zasebnih gozdovih pa bi imelo javna pooblastila. Oblika, ki bi se približala takratnemu organiziranju gozdarstva v Nemčiji, ni bila sprejemljiva za parlament oziroma politiko, čeprav je bila tudi na posvetu v Topolšnici spoznana kot najprimernejša. Razmislek o taki možnosti je bil opuščen tudi zato, ker se je v postopku priprave in sprejema zakona o denacionalizaciji izkazala jasna podoba o obsežnosti postopkov za vračanje zemljišč in gozdov upravičencem in gospodarjenjem z njimi v tem obdobju. Za to je bil s posebnim zakonom ustanovljen SKZG. Z zakonom je torej ustanovljena družba Slovenski državni gozdovi. V obdobju prehoda na obliko gospodarjenja z državnimi gozdovi, ki jo določa zakon, ne sme nastati vakuum, ki bi kakorkoli škodoval gozdovom. Noben zastoj zlasti pri izvajanju del sanacije in varstva gozdov ter obnove gozdov ne bo opravičljiv.

Katere vsebine terjajo takojšna ustrezno ravnanje podjetja

Po sprejemu zakona o gospodarjenju z državnimi gozdovi je treba zagotoviti:

- **da bo gospodarjenje s temi gozdovi zgled in vzor vsem 400.000 lastnikom gozdov,**
- **da bo prekinjena praksa zadnjih let, ko je bilo tudi v teh gozdovih prekinjeno zagotavljanje razvoja v skladu z načrti za gospodarjenje,**
- **da se poseka in izvedbe drugih del v njih ne bo razdrobilo na preveliko množico izvajalcev in bi se tako lastniku onemogočil učinkovit nadzor nad njimi,**
- **da bodo dela v teh gozdovih pretežno opravljala domača usposobljena in opremljena podjetja in podjetniki z domačimi delavci,**
- **podjetju sčasoma zagotoviti tudi ustrezen del lastnih proizvodnih zmogljivosti, ki bodo omogočile nabor referenčnih podatkov za učinkovito pripravo in sklepanje pogodb z izvajalci in večjo prožnost za sprejemanje izdelave sortimentov po naročilu,**
- **ustrezno strokovno vodstvo, brez enostranskega političnega predznaka.**

Državni gozd odsliskava odnos države do gozda

Upravljanje z državnimi gozdovi oziroma bolje rečeno izvedba del v teh gozdovih je bila v večini primerov za vse lastnike gozdov lahko vzor (od priprave na sečnjo, njenega izvajanja do ureditve sečišča po končani sečnji). Kot primer dobre prakse pa so bila lastnikom gozdov lahko tudi druga dela, opravljena v državnih gozdovih. Tudi skladnost izvedenih del z načrti za gospodarjenje z gozdovi je bila vzorna. Seveda pa so bili tudi slabi primeri, ki se v okviru državnega podjetja ne bodo smeli dogoditi. **Do njih bi morali takoj prevzeti ničelno toleranco. Spomnimo se samo neučinkovitosti v primeru gozda ob gradu Snežnik. Ker bo preoblikovanje načina upravljanja nastajalo v spomladanskem času, se pod nobenim pogojem ne sme dogoditi zanemarjanje izvajanja ukrepov varstva gozdov. Pravočasno mora biti ves neobeljen les iglavcev umaknjen iz gozda.**

Spomnimo se tudi primerov, ko je na nekaterih sečiščih povsem izostal znani posluh slovenskega gozdarja za rahločuten odnos do gozda, pridobljen pri usposabljanju in izobraževanju. Bili so primeri, ko je bila pozabljena znana ekološka ozaveščenost usposobljenih izvajalcev del. Na sečišču so po pravilu ponekod ostajali globoki jarki, razbrazdani po celotni površini, kot da ne bi poznali sečnospravnih načrtov, ki naj bi prispevali k redu na sečišču oziroma izvedbi sečnje v skladu s predpisi. Od njenega začetka do konca. **Državni gozd mora tudi naprej biti podoba dobrega, skrbnega in uspešnega upravljanja.**

Upravljanje mora potekati skladno z načrti

V državnih gozdovih je gospodarjenje v večini primerov potekalo v skladu z načrti za gospodarjenje z gozdovi. Izvedba del je bila skladna z njihovimi usmeritvami. Po tem so bili državni gozdovi gotovo lahko zgled vsem lastnikom gozdov. **V zadnjih letih pa so se tudi v njih pokazala prevelika, neopravičljiva odstopanja od načrtovanega.** Ne sicer toliko v opravljenem poseku kot v vlaganjih v gozdove. Če je hotel sklad uresničiti letne načrte, ki si jih je zadal, je zmanjševal stroške tudi tako, da je oklestil višino vlaganj v gozdove. To si lahko ogledamo na primeru nege in obnove. Obnova je še posebno pomembna, ker je struktura razvojnih faz v državnih gozdovih izrazito v korist prestarih sestojev, ki bi jih morali bolj smelo pripravljati za pomladitev. Zato bi se moral povečevati posek iz priprave sestojev na pomladitev in končnih sečenj. **Trende zadnjih let v realizaciji vlaganj v gozdove je treba iz padanja preusmeriti v rast in uskladiti z načrti.**

Množica pogodb in izvajalcev lahko zmanjšuje učinkovitost upravljanja

Cilj z zakonom dodeljene koncesije za upravljanje državnih gozdov je bil tudi, da se omogoči obstoj in razvoj izvajalskega dela gozdarstva, ki bi po pretečenem koncesijskem obdobju zagotavljal konkurenčnost. Najprej je bilo prisotno razmišljanje o petletnem koncesijskem obdobju v zakonu o gozdovih (postopek za njegovo spremembo se je začel že v letu 1989). Pozneje je zakonski okvir za podelitev koncesije za upravljanje državnih gozdov prevzel ZSKZ. Z zakonom je bila koncesija podeljena gozdarskim organizacijam, ki so do uveljavitve zakona o gozdovih gospodarile z državnimi gozdovi. Skladnost take določbe z ustavo je presojalo ustavno sodišče in jo potrdilo z odločbo. Politika pa se je dolgo prepirala o dolžini koncesijskega obdobja. Med SKZG (koncedentom) in koncesionarji je bilo najprej že usklajeno desetletno. Zaradi odlašanja z izdajo odločb o koncesiji in podpisom pogodb je bilo nazadnje uzakonjeno dvajsetletno obdobje. Novo državno podjetje bo imelo možnost z izvajalci skleniti različne dogovore za izvedbo del: bodisi z letnimi bodisi z večletnimi pogodbami. Vse na podlagi javnih razpisov. Razumljivo je, da bo število sklenjenih pogodb in število izvajalcev tudi vplivalo na uspeh gospodarjenja. Preveliko število zmanjšuje preglednost in uspešnost, dosega se preveč različna kakovost opravljenega dela. Zato pri prodaji okroglega lesa lahko nastanejo tudi večje razlike med cenami. Površina gozda, na kateri bodo potekala dela, oddana enemu izvajalcu, zato ne bo smela biti premajhna. Verjetno je gozdno-gospodarska enota primerna stimulatívna celota

Leto	Realizacija nege v primerjavi z načrti (%)	Realizacija priprave sestojev za obnovo (ha) v primerjavi z načrti (%)
2010	68	996; 82
2011	71	787; 65
2012	66	712; 59
2013	60	684; 56
2014	36	348; 29

*za primerjavo je upoštevana obnova iz povzetkov območnih načrtov 2011–2020; vir – ZGS Realizacija v primerjavi z načrti za gospodarjenje z gozdovi na ravni, ki jo prikazuje preglednica za leto 2014, bi bila opravičljiva le v državnih gozdovih, ki jih je izdatneje prizadel žled.

tako za lastnika kot izvajalca del. **Podjetje si bo moralo prizadevati za čim večjo učinkovitost, ki pa nikakor ne bo smela biti dosežena na račun gozda.** V Sloveniji imamo okoli sto gospodarskih subjektov, ki zaposlujejo okoli 1.800 delavcev, usposobljenih za izvajanje del v gozdovih. To je sicer sorazmerno majhno, vendar pomembno število za nadaljevanje razvoja izvajalskega dela gozdarstva v Sloveniji. **Podjetje bi moralo zasledovati načine, kako skladno s predpisi tistim, ki izpolnjujejo pogoje, na podlagi razpisov zagotoviti delo v državnih gozdovih.** Podobno organiziranost, kot bo predvidoma po sprejetju zakona v Sloveniji, lahko zasledimo tudi v Avstriji. Državno podjetje Bundesforste od 20 do 30 % del v gozdovih, s katerimi gospodarji, opravi z lastnimi zmogljivostmi, preostalo količino pa z razpisi odda izvajalcem. Podrobnejši pogled v strukturo pogodbenih izvajalcev pokaže, da so v veliki večini domače družbe registrirane za izvajanje del v gozdovih. **Ker bodo pri izbiri izvajalcev gotovo nastajali tudi zapleti, bo pomembno, da bodo razpisi objavljeni pravočasno, da bodo pravočasno pripravljene tudi vse podlage, potrebne za njihovo oblikovanje, in da bodo pravočasno podpisane pogodbe z izvajalci. Zato pa bo povečana tudi odgovornost javne gozdarske službe.**

Sprememba v organizaciji prodaje ne sme povzročiti škode v gozdovih

Posebno trd oreh za novonastalo podjetje bo prodaja gozdnih lesnih sortimentov. Velik izziv bo kadrovska in tudi tehnična opremljenost družbe Slovenski državni gozdovi za to področje dela. Še posebno velik zalogaj bo zato, ker bo prodaja okroglega lesa iz državnih gozdov **omejena na enega prodajalca, ki bo nosil celotno tveganje prodaje. To bo določen čas gotovo ozko grlo.** V dvajsetletnem koncesijskem obdobju je les iz državnih gozdov na trg pošiljalo najmanj od 14 do 8 prodajalcev. Veliko od njih je imelo stike z več kot petdesetimi kupci. Surovino so zagotavl-

jali tudi številnim manjšim kupcem (do 1.000³), pomembnim predelovalcem lesa. To je bilo zlasti pomembno za obdobja, ko je bil trg sorazmerno zasičen. **Lažje se določeno količino ponudi trgu, če kupce išče več prodajalcev. Eden pa lahko z večjimi količinami izposluje višje cene.** Pri upravljanju z gozdovi bo treba zagotoviti, da bo les iglavcev v čim krajšem času, vsekakor pa v roku, ki ga določa zakon, dostavljen na skladišča kupcev oziroma na zbirna skladišča zunaj gozda, kjer bo ustrezno obravnavan. **Gradacije podlubnikov, ki si zadnji dve desetletji sledijo v enakomernih časovnih presledkih, jasno kažejo na dejstvo, da posekan neobeljen okrogli les iglavcev predolgo ostaja na sečiščih ali na kamionskih cestah. Škoda na lesu in v gozdovih, ki nastaja zaradi tega, pa je prevelika, da bi bilo tako stanje lahko še družbeno sprejemljivo. Podjetje bo moralo z ustrezno dinamiko poseka, za katero bo zadolžilo izvajalce, in odvoza do kupcev ali na zbirna skladišča zagotoviti pravočasen umik sortimentov iglavcev iz gozda.** To bo izvedljivo s pametno strategijo ustrezno razpršene prodaje, zlasti v začetni fazi delovanja podjetja, pri čemer bo še vedno uporabljana tudi možnost prodaje na panju, in doslednostjo pri uresničevanju dinamike proizvodnje in odvoza.

Že v dosedanem obdobju so bile ob nepredvidljivih dogodkih težave z izvedbo potrebnih ukrepov. Zlasti je bilo to mogoče zaslediti na področju varstva gozdov. Potrebna dela so bila večkrat opravljena prepozno. **Za dogovarjanje o njihovi izvedbi je bilo marsikdaj porabljenega preveč časa. Včasih tudi ni bilo pravočasnega dogovora.** Z določenim odstotkom lastnih proizvodnih zmogljivosti, ki jih bo imela na voljo družba Slovenski državni gozdovi, bo mogoče odpraviti take zagate. Razen tega bodo zmogljivosti omogočale pridobiti referenčna izkustva za presojo cen za izvajana dela, ki bodo kljub javnim razpisom potrebna ob podpisovanju pogodb z izvajalci del v državnih gozdovih.

Jože FALKNER, univ. dipl. inž. gozd.